

סוריא/הרב צבי אריה סטפנסקי

הקדמה

כתב הערבי נחל (פרשת שלח דרוש ב) וז"ל: "והנה שמעתי מחכם אחד לבאר פסוקי הושע (טו, טו-יז) ושופטים (א, יא-יג) שאמר כלב בבואו אל דביר, ושם דביר לפנים קרית ספר ויאמר כלב אשר יכה את קרית ספר ולכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה וילכדה עתניאל בן קנז... ורז"ל אמרו קרית ספר, אלו שי"ן הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה והחזירן עתניאל מפלפולו. וזה תמוה יותר שבאו רז"ל להוציא קרא לגמרי מפשטיה.

ואמר כי הענין כך הוא, כי מה שכבשו ישראל את הארץ שלא כדרך הטבע היינו לפי שהתורה היא דפוס העולם ובתורה נברא העולם, וארץ ישראל הוא אדוק בתורה וכל חלק ממנה חיותה הוא מחלק תורה המתיחס אליה, וכאשר קבלו ישראל התורה וקיימוה נמצא כל חיות ארץ ישראל היה בידם, לזאת כבשוה בלי עמל ויגיעה... וזהו שאמר הכתוב כי כשהגיעו אל יושבי דביר, ושם דביר לפנים דייקא, ר"ל שם של דביר החיות והפנימיות שלו הוא קרית ספר, ואמרו רז"ל אלו ש' הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה, שזהו היה החיות של אותו המחוז, ממילא בהגיעם לשם תשש כחם ולא יכלו לכבוש, בהיות לא היה בידם החיות של אותו המחוז, לכן אמר כלב אשר יכה את קרית ספר, דהיינו שיחזיר ההלכות מפלפולו, וממילא ולכדה - שילכד העיר אח"כ, ונתתי לו כו', וילכדה עתניאל כו' כמאמר רז"ל שהחזירו מפלפולו ואז לכד המחוז ההוא", עד כאן דברי החכם ושפתים ישק.

בימים אלו קול מלחמה במחנה, הנה מים עולים מצפון והיו לנחל שוטף, והעם היושב בציון חרד, מקולות המלחמה, כאשר עוד לא סיימנו עם המלחמה בדרום, והנה מלחמה נוספת בפתח השער. יתן ה' שבזכות בירור סוגיא זו של סוריא ולבנון, שהיא החיות הפנימית של מקומות אלו, ישבר כוח אויבי ישראל הנמצאים שם וישראל יעשה חיל. לדברים דלהלן נתעוררתי מדברי הרב לנדי ז"ל, בספרו 'שלוש ארצות לשביעית'. והוא החל לדרך בדרך זו, ואני הוספתי על דבריו, תוספת מרובה על העיקר, ואבואה היום אל העין.

דיני סוריא

במשנה בשביעית (פ"ו ה"א) מבואר, שיש שלש ארצות לשביעית, עד כזיב ששם החזיקו עולי בבל – לא נאכל ולא נעבד. מכזיב ועד הנהר ועד אמנה, שם החזיקו עולי מצרים – לא נאכל ולא נעבד, ומן הנהר ומאמנה ולפנים, ששם אף עולי מצרים לא החזיקו – נאכל ונעבד.

כע"ז מבואר במשנה בחלה (פ"ד מ"ח): "ר"ג אומר שלש ארצות לחלה, עד כזיב חלה אחת, עד הנהר ועד אמנה שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן, של אור יש לה שיעור ושל לכהן אין לה שיעור, ומאמנה ולפנים שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור".

ומבואר כאן, שאע"פ דקי"ל קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעת"ל¹, החמירו חכמים באיזה דינים, שינהגו גם בתחום עולי מצרים, דהיינו בשביעית, תקנו שלא יעבדו בה. ולגבי חלה חייבוה, אלא שהיא נשרפת כיון שהארץ טמאה, ועל כן תקנו שם חלה אחרת לכהן.

ולגבי תרומות ומעשרות הנה שנינו בריש דמאי דמכזיב ולהלן פטור מן הדמאי, ומשמע מפשטא דמתני' שבוודאי חיבין מכזיב ולהלן. אבל בירושלמי שם אמרו, דמאי לאו דווקא, וה"ה בוודאי שפטורין מכזיב ולהלן. ויבואר עוד להלן.

ומלבד זאת יש עוד דין של סוריא, ובה שנינו (גיטין ח ותוספתא כלים א): "ת"ר: בשלשה דרכים שוותה סוריא לארץ ישראל, ובשלשה לחו"ל; עפרה טמא - כח"ל, והמוכר עבדו לסוריא - כמוכר בחו"ל, והמביא גט מסוריא - כמביא מחו"ל; ובשלשה לא"י: חייבת במעשר ובשביעית - כא"י, והרוצה ליכנס לה בטהרה - נכנס, והקונה שדה בסוריא - כקונה בפרוארי ירושלים".

גם למ"ד כיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש סוריא חייבת במעשרות

ובגמ' שם אמרו: "חייבת במעשרות ובשביעית כא"י, קסבר כיבוש יחיד שמיה כיבוש". ומבואר לכאורה שדין סוריא אם היא חייבת בתרומות ומעשרות, תלוי הוא בנידון אם כיבוש יחיד שמיה כיבוש.

וא"א לפרש דלמ"ד כיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש, סוריא פטורה לגמרי מתרומות

1. שלגבי קדושת הארץ אין חולק על זה. ולא נחלקו אלא בקדושה שניה אם עומדת לעולם.

ומעשרות, שהרי בגיטין (מז. ומז): אמרו שלמ"ד כיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש, קרקע בסוריא, שקנאה גוי מישראל, או שהיה שותף עם ישראל בה, פטורה מתרו"מ. ומשמע שכל הנ"מ מהמח' אם כיבוש יחיד שמיה כיבוש או לאו, היא בקרקע נכרי, אבל קרקע ישראל בסוריא וודאי חייבת בתרומות ומעשרות.

וצריך לפרש הגמ' בדף ח. כמ"ש מהר"י קורקוס, שהגמ' דקדקה מלשון הברייתא חייבת במעשר ובשביעית כא"י, שהיא חייבת כא"י ממש, וזה רק למ"ד כיבוש יחיד שמיה כיבוש, אבל למ"ד לאו שמיה כיבוש, אינה חייבת כא"י ממש, ונ"מ שקרקע נכרי בה פטורה. ודין זה מפורש הוא בכמה וכמה משניות ובריתות, שהדין בסוריא הוא, שקרקע ישראל שבה חייבת בתרומות ומעשרות, וקרקע נכרי פטורה. שכן מבואר במשנה בדמאי (פ"ו מ"א) ובמעשרות (פ"ה מ"ה) ובחלה (פ"ד מ"ז) ובעוד תוספתות הרבה.

דעת הראשונים מהי סוריא ומהו טעם פטורה ויסוד הסברא לפטור ארץ זו מתרומות ומעשרות, נתבאר בגמ' שהוא משום שכיבושה היה כיבוש יחיד.

ורש"י ותוס' והרמב"ם וכל הראשונים פירשו שסוריא היא הארצות שכיבש דוד, ומה שהיא נחשבת כיבוש יחיד, פירשו הם משום שהיה איזה חיסרון בכיבוש דוד, רש"י פירש מפני שלא היו שם כל ישראל יחד, והתוס' והרמב"ם פירשו ע"פ הספרי מפני שעשה שלא כתורה, וכיבש סוריא קודם שגמר לכבוש כל א"י.

וז"ל הספרי (עקב נא): "ואם תאמר מפני מה כבש דוד ארם נהרים וארם צובה ואין מצות נוהגות שם אמרת דוד עשה שלא כתורה התורה אמרה משתכבשו ארץ ישראל תהו רשאים לכבש חוצה לארץ והוא לא עשה כן אלא חזר וכבש ארם נהרים וארם צובה ואת היבوسی סמוך לירושלם לא הוריש אמר לו המקום את היבوسی סמוך לפלטורין שלך לא הורשת היאך אתה חוזר ומכבש ארם נהרים וארם צובה". וכע"ז אמרו בירושלמי (חלה פ"ב ה"א).

תמיהות על דעת הראשונים

ויש לתמוה הפלא ופלא, למה הוצרכו לטעם שכיבוד יחיד לאו שמיה כיבוש. הרי דוד כיבש מה שכיבש בקדושה ראשונה, וקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבוא, וממילא גם אם כיבוש יחיד הוא כיבוש, ודוד כתורה עשה, כיון שגלו פקעה קדושתה, ועתה אין קדושתה אלא כארץ שהחזיקו בה עולי מצרים ולא החזיקו בה עולי

בבל.

ולכאורה היה נראה, שמכוח הטעם שכיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש, פחותה היא קדושת סוריא יותר מכל ארץ שהחזיקו בה עולי מצרים ולא עולי בבל. אבל צ"ע שהרי בגמ' אמרו שמכוח הסברא שכיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש, פטורה היא קרקע נכרי שלקחה מישראל או שנשתתף בה עם ישראל, בסוריא, מן המעשרות, ומשמע שאם כיבוש נכרי היה כיבוש הייתה חייבת. וא"כ משמע, שבארץ שהחזיקו בה עולי מצרים בכיבוש רבים ולא בכיבוש יחיד, חייבת היא בתרומות ומעשרות, אפילו בקרקע נכרי.

והנה על ארץ עולי מצרים שנינו, מכזיב ולהלן פטורה מן הדמאי. ובירושלמי שם מבואר שהיא פטורה אף מן הוודאי. ואם נאמר, שזה קאי אפילו על קרקע של ישראל, [וכמו שנראה בר"ש וברא"ש בדמאי פ"ו מ"א] א"כ זו תימה עצומה, שהרי סוריא שהיא כיבוש יחיד של עולי מצרים לא פטרו אלא קרקע נכרי שבה, ואילו כיבוש רבים של עולי מצרים פטרו אפילו בקרקע ישראל.

אך אפילו אי נימא כפירוש הגר"א שם, שרק קרקע של נכרי פטורה מתרו"מ מכזיב ולהלן, מ"מ צ"ע שבסוריא מבואר שרק מחמת הסברא שכיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש פטורה שם קרקע הנכרי, ואע"פ שלא הייתה אלא כיבוש עולי מצרים, ואילו כאן מבואר שבכל ארץ עולי מצרים פטורה קרקע נכרי, אפילו מה שנתכבש כיבוש רבים, וא"כ אין טעם הפטור בה משום דכיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש.

גם לשון הספרי שאמר מפני מה כבש דוד ארם נהרים וארם צובה ואין מצוות נוהגות שם, דמשמע דכללא הוא שאין מצוות נוהגות שם, אינו מבואר כלל, שהרי לגבי מעשרות כבר נתבאר, שאין ארץ עולי מצרים חמורה מסוריא, ולגבי שביעית, הנה שנינו שבארץ עולי מצרים הדין הוא נאכל אבל לא נעבד, ולגבי יבלונה אמרו בירושלמי שדינה נאכל אבל לא נעבד כסוריא, הרי שדינם שווה.

ואע"פ שיש לומר שיש איזו קולא בסוריא בשביעית, שעושין בה בתלוש בשביעית, א"א לפרש את לשון הספרי אין מצוות נוהגות בה על איזו קולא פרטית שעושין בה בתלוש, בשעה שכל מצוות שביעית נוהגות בה, כבכל ארץ עולי מצרים.

והיה אפשר ל' שסוריא כבשוה עולי בבל, והיה ראוי להיות דינה ככיבוש עולי בבל, ולהתחייב בכל המצוות, ומחמת שכיבושה הראשון היה כיבוש יחיד, אין כוח בכיבוש שני לקדשה, שאין כיבוש שני מועיל אלא במקום שהיה כיבוש ראשון כדון, ועל כן נשתנית

משאר כל ארץ עולי בבל, ודינה כעין ארץ עולי מצרים, אע"פ שהיא מכיבוש עולי בבל. אבל תמוה מאוד לומר, שעולי בבל כבשו את סוריא הרחוקה, שהיא מחוץ לגבולות

עולי מצרים ועבר הירדן, ואת תחום עולי מצרים הקרוב אליהן יותר לא כבשו. וגם קשה היכן היא אותה סוריא שכבשוה עולי בבל, הרי בצפון כבשו עולי בבל עד כזיב ולא צפונה משם, ובוודאי לא שם היא אותה סוריא שכבשוה עולי בבל. וצ"ל שהיא במזרח, במקום שהוא מחוץ לגבולי עבר הירדן, שנתכבש בכיבוש משה, ורק דוד כבשו. ואין נראה שכבשו שם עולי בבל, שהרי בני גד ובני ראובן ניתן להם בכיבוש משה כל הגלעד הגולן והבשן, ובכל תחומי עבר הירדן של עולי בבל, אין רק ערים שבמחוזות אלו, וכן נראה גם בברייתא דתחומין.

וגם אם יש איזה מקום קטן, שאולי יהיה כיבוש עולי בבל, שאינו מכיבוש משה, קשה להניח שעליו דיברו את כל מה שדיברו על סוריא. וגם הראב"ד כתב שעולי בבל לא כבשו את סוריא.

ויותר מזה מוכח, שכמה ערים הוזכרו בכמה מקומות שהם מסוריא, וכולם מכזיב ולהלן. על אפמיא אמרו במשנה (חלה ד יא): "אריסטון הביא בכוריו מאפמיא וקבלו ממנו מפני שאמרו הקונה בסוריא כקונה בפרוור שבירושלים". על חמץ אמרו (דמאי ו א): "הדא סוריא נישמעניה מן הדא רבי חגי נחית לחמץ אתן שאלון ליה...". ועל צור אמרו בירושלמי (שביעית ו ב): "רבי חנינא אזל לצור ואסר לון הדא אשקייתה שמע רבי יוסי ואמר ויאות והדא לא במחובר היא". והיינו שכיון שהיא במחובר אסורה היא בסוריא, כמו ששינו עושין בתלוש בסוריא אבל לא במחובר.

וכל אלו המקומות ידועים, צור שמה עליה, וגם חמץ הנקראת היום חומס, [ושינוי הצ' לס' הוא שיבוש שלנו ולא של שם העיר]. ויש לה ים מלאכותי עשוי ע"י סכר, כמ"ש בירושלמי שדיקטיליאנוס מלכא הקווה נהרות ועשאו לימא דחמץ. ואפמיא גם היא מקום ידוע, וכולם מכזיב ולהלן. וא"כ א"א לומר שסוריא כבשוה עולי בבל, שהרי גבולם מגיע עד כזיב.

עוד הערות רבות יש בסוגיא זו. האחד, שיש מקומות שהוזכרו שדינם כסוריא, ונראה שהם בתחומי ארץ ישראל, במקומות שנצטוו לכבוש, ולא שייכת עליהם טענת סמוך לפלטרין שלך לא כיבשת. שהמקומות שמצאנו בחז"ל שדינם סוריא הם כנ"ל, אפמיא חמץ וצור.

וצור היא וודאי בתוך גבולות פרשת מסעי, שנצטוו לכבוש, לפי כל השיטות בזה.

ואפמיא וחמץ עומדות הם על גבולות פרשת מסעי, ששפם דמסעי מתרגמינן אפמיא, ובירושלמי אמרו שא"י יושבת על ימא דאפמיא, והקשו דנימא נמי על ימא דחמץ. וצ"ע אם הם עצמם כלפנים או כלחוץ. ואפמיא משמע שהיא כלחוץ, שלחד מ"ד היא אחת מג' ארצות של קני קניזי קדמוני, הרי שלא נצטוו לכבשה.

ומ"מ שניהם וודאי הם בתוך גבולות ההבטחה, וצ"ע אם בכיבוש גבולות ההבטחה יש חיסרון של סמוך לפלטרין שלך לא כיבשת. ובפשטות אין בהם את החיסרון הזה, שהרי הכתוב של כל מקום אשר תדרוך, נאמר לאחר הכתוב, מהמדבר והלבנון הזה ועד הנהר הגדול נהר פרת כל ארץ החיתים יהיה גבולכם, דקאי על גבולות ההבטחה שהם עד נהר פרת.

עוד קשה, שבכמה מקומות מבואר, שלסוריא יש דיני עולי מצרים. והירושלמי מזכיר זאת כדבר פשוט אע"פ שלא נתפרש זה במשנה. כמ"ש על יבלונה שדינה נאכל אבל לא נעבד כסוריא, והיכן מצינו דין זה בסוריא, עד שמזכיר זאת הירושלמי לדבר פשוט.

עוד שנינו (משנה שביעית פ"ו מ"ה): "אין מוציאין שמן שריפה ופירות שביעית מהארץ לחוצה לארץ אמר ר"ש שמעתי בפירוש שמוציאין לסוריא ואין מוציאין חוצה לארץ". ובירושלמי אמרו ע"ז: "הוון בעון מימר לא פליגין אשכח תני רבי יודה אמר עד גזיב ר"ש אומר עד אמנה". ומבואר שלר"ש שמוציאין לסוריא ה"ה שמוציאין לעולי מצרים, ולר"י שאין מוציאין לסוריא אף לעולי מצרים אין מוציאין.

ובכל ג' הדינים ששוותה בהם סוריא לחו"ל, דהיינו שעפרה טמא, והמוכר עבדו לסוריא יצא לחירות, והמביא גט מסוריא כמביא מחו"ל. בכולם מצינו שארץ עולי מצרים גם היא שוותה בהם לחו"ל, שעפרה טמא כדמוכח ממקומות הרבה, שיוסף הכהן היה מיטמא ויוצא אחר רבו לצידון. ואמרו שאסור לצאת לצור מפני הטומאה, ואמרו שמכזיב ולהלן מפרישין חלה לאור, ובפשטות היינו משום טומאת ארץ העמים שם. וכן אמרו שאסור לכהן לצאת לעכו לחלקה שבחו"ל, ובפשטות עכו שהיא דרומית לכזיב, בוודאי כבשוה עולי מצרים, ורק עולי בבל לא כבשוה, וכמ"ש הראשונים בריש גיטין.

והמוכר עבדו לעכו מפורש שיוצא לחירות, וכן המביא גט מעכו לרבנן דר"מ צריך שיאמר בפ"נ ובפ"ג, וכאמור שעכו בפשטות נתכבשה ע"י עולי מצרים, ומבואר שארץ עולי מצרים, דינה כחו"ל לגבי ג' הדברים ששוותה בהם סוריא לחו"ל. וכ"כ מהרי"ט (ח"א סי' מ"ז) שארץ עולי מצרים שוותה לסוריא, לכל אלו הדברים שהיא בהם כסוריא.

ומבואר שאין שום דין מיוחד בסוריא, מחמת היותה סוריא וכיבוש יחיד. וכל הדינים

שנאמרו בה, בכל כיבוש עולי מצרים נאמרו. ואיך עשו נושא ועניין ממה שהיא כיבוש יחיד, ותלו בזה טעם דיניה, בשעה שאין זה הטעם, אלא גם בכל ארץ עולי מצרים, שאין שייך בה זה הטעם, נוהגים כל דיני ארץ סוריא.

עוד יש להעיר, שלהמבואר בגמ' בגיטין (מז. ומז:) נראה שלמ"ד כיבוש יחיד שמיה כיבוש, אפילו קרקע נכרי בסוריא חייבת בתרומות ומעשרות, מפני שהיא כא"י. ואילו בכל המשניות נראה שדבר פשוט הוא שקרקע נכרי בסוריא פטורה, שכן מודים גם ר"ג וגם ר"א בחלה, ולא נחלקו אלא על אריסים בסוריא, וכן מבואר בסתם משנה בדמאי, ובסתם משנה במעשרות, ובהרבה תוספתות, ודוחק לומר שיחלוק על כל זה ר"מ, דס"ל בע"ז, דכיבוש יחיד שמיה כיבוש.

הצעה חדשה מהי סוריא

ומכוח כל הקושיות הנ"ל אני אומר, אחר נשיקת עפר כפות רגלי כל רבותינו, שאין הביאור בסוגיא זו, כמו שסברו הם ז"ל. והנה ניתנה סוגיא זו דסוריא להיכבש בכיבוש יחיד, דלאו שמיה כיבוש, הצעיר והדל באלפי ישראל, אנכי הקטן.

ואומר אני שסוריא אינה כיבוש דוד, אלא היא היא ארץ עולי מצרים, והיא הנקראת סוריא בכל מקום בדברי חז"ל. ודינה הוא שקרקע נכרי בה פטורה, וקרקע שקנה בה ישראל חייבת. כמבואר בכל המשניות והבריתות.

וקנינו של אותו ישראל שקנה בה קרקע בסוריא, הוא כיבושו. וכיבושו זה מועיל לקדש את הארץ שקנה, מכיון שהיא ארץ שכבר הייתה ביד ישראל אלא שיצאה מתחת ידם. ודין הוא בכיבוש שני, שראשון ראשון קונה ומתחייב, כמ"ש בירושלמי ריש פ"ו דשביעית.

אלא שכיבוש זה, אינו אלא כיבוש יחיד, כלומר שהוא כיבוש של אותו יחיד, שקנה שם את אותה קרקע. ונחלקו תנאים אם כיבוש יחיד שמיה כיבוש או לאו שמיה כיבוש, ולמ"ד שמיה כיבוש מכיון שקנה היחיד לאיזה קרקע בארץ עולי מצרים, נעשית אותה קרקע כארץ עולי בבל לכל דיניה. ולמ"ד לאו שמיה כיבוש, אינה כיבוש גמור מה"ת, ואין חיובה בתר"מ אלא מדרבנן.

ועוד נ"מ יש אם שמיה כיבוש או לאו, דלמ"ד שמיה כיבוש ישראל שקנה קרקע בסוריא, ומכרה לנכרי לא פקעה קדושתה, דדינה כארץ עולי בבל שקנה שם נכרי קרקע. ואילו למ"ד לאו שמיה כיבוש, ואינה נעשית כא"י גמורה, אינה חייבת אלא בשכון ישראל

בארץ הזאת, אבל משמכרה לגוי פקעה קדושתה. וכן נ"מ בישראל ונכרי שנשתתפו בשדה בסוריא, שלמ"ד שמיה כיבוש אין כיבוש למחצה, ונעשית קרקע זו כיבוש ישראל, וחייבת בתרו"מ, אע"פ שמצד הבעלות היא גם של הנכרי, אבל למ"ד לאו שמיה כיבוש רק פירות הישראל חייבים ופירות הנכרי פטורים.

ולכן אמרו בגיטין ששני דינים אלו, של ישראל שמכר שדה לגוי ושל ישראל וגוי שנשתתפו בשדה בסוריא, תלויים הם בפלוגתא אם כיבוש יחיד שמיה כיבוש, והיינו כיבושו של אותו יחיד, שמכר את השדה לגוי או נשתתף עימו, שאם כיבוש הוא, חייב אף משמכרה ואם לאו כיבוש הוא פטור.

ובהדיא מצינו ברייתא, דפליגא על הברייתא שהובאה בגיטין מז. וז"ל התוספתא בתרומות (פ"ב ה"א): "ישראל שקנה שדה בסוריא, אף על פי שחזר ומכרה לגוי חייבת במעשרות ובשביעית שכבר נתחייבה". וברייתא זו סברה, שכיבוש יחיד שמיה כיבוש, וכיון שכבשה אותו יחיד, כבר נתחייבה ונעשית כעולי מצרים, ואינה חוזרת ונפטרת.

וקושיית הספרי מפני מה לא נתחייבו ארם נהריים וארם צובה במצוות. אינו עניין כלל לדין כיבוש יחיד שנאמר בסוריא. שהנידון שם הוא על ארץ ארם נהרים וארם צובה, שהם מחוץ לגבולות כיבוש עולי מצרים, וארם נהרים היא מן הנהר ומאמנה ולפנים, שעליה נתפרש במשנה שדינה כח"ל גמור. [וארם צובה צ"ע שלכאורה היא ממערב לפרת, ואפשר שהיא צפונית לאמנה, וצ"ע]. וקו' הספרי היא, מפני מה היא כח"ל גמור, שאפילו אם קנה ישראל שם קרקע אינה חייבת בתרומות ומעשרות, ולא יהא בה הדין כמו בארץ עולי מצרים. ותירץ שלא הועיל כיבושו של דוד לקדשה מפני שעשה שלא כתורה. ואין זה שייך כלל לדין כיבוש יחיד שנאמר בבבלי על סוריא, שהיא כאמור ארץ עולי מצרים.

מסקנה

העולה לדינא מן האמור: שכל הקולות וכל החומרות שנאמרו בסוריא, נוהגות בארץ שהחזיקו בה עולי מצרים, שהיא היא סוריא. ובארצות שכיבש דוד, מן הנהר ומאמנה ולפנים, אין המצוות נוהגות כלל, כמ"ש בספרי.

יש להוסיף לכל זה שתי ראיות, שהעירוני עליהם ידידי הקדושים, הרב פסח הלפרין והרב משה גרינהוט.

האחת, שבמשנה בחלה (פ"ד מ"ז) אמרו: "רבן גמליאל אומר שתי חלות בסוריא ורבי אליעזר אומר חלה אחת". ומיד אמרו שם בסמוך: "רבן גמליאל אומר שלש ארצות לחלה. מארץ ישראל ועד כזיב חלה אחת. מכזיב ועד הנהר ועד אמנה שתי חלות, אחת לאור ואחת לכהן, של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור. מן הנהר ועד אמנה ולפנים שתי חלות, אחת לאור ואחת לכהן, של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור". הרי שר"ג דסבר שתי חלות בסוריא אמר ששתי חלות מכזיב ולהלן, ומשמע שאחד הם.

עוד אמרו בתוספתא תרומות (פ"ב ה"ג): "אמר ר' יודה מעשה בשביון ראש הכנסת של כזיב שלקח מן הגוי כרם רבעי בסוריא". ומסתבר שאיש כזיב קנה קרקע בסמוך לכזיב שהיא עצמה כעולי מצרים ולא רחוק משם עשרות או מאות קילומטרים, אי שם בסוריא הרחוקה.

עוד העירני ידיד נפשי הרש"צ ברגר, שבזמן חז"ל פרובינקיה סוריא הייתה באיזור שאנו קורין אותו היום לבנון, והיינו בארץ עולי מצרים ולא מזרחה באיזור אותו אנו קורים היום סוריה, ומסתבר שחז"ל קרו סוריא למה שאו"ה בזמנם קרו סוריא והיינו מכזיב ועד הנהר ועד אמנה.

עוד יש לסייע זאת ממה שאמרו במשנה (עדויות פ"ז מ"ז): "ומעשה ברבן גמליאל שהלך ליטול רשות מהגמון בסוריא". וכיון שנתבאר כאמור שפרובינקיה סוריא בזמן חז"ל הייתה בלבנון, ושם ישב הנציב הרומי שממנו היה צריך ר"ג ליטול רשות, א"כ נראה שלשם הלך ר"ג, ומבואר בזה שבלשון המשנה לבנון שלנו הארץ שמכזיב ועד הנהר ועד אמנה היא הנקראת סוריא בלשון חז"ל.